

Özgün Makale

Türkiye’de Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Akılcı İlaç Kullanma Durumlarının Değerlendirilmesi

Evaluation of Rational Drug Use Among Medical Students in Turkey

Mehmet Aydın¹ , Ahmet Ömer Altan² , Meryem Merve Ören Çelik³ ,
Sevgi Canbaz⁴

1. Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.
2. Arş. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi Pendik Eğitim Araştırma Hastanesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
3. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı
4. Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.

Öz

İlaç kullanımı, sağlık hizmetlerinin vazgeçilemez bir parçasıdır. Hastaların ilaçları klinik ihtiyaçlarına uygun şekilde kişisel gereksinimlerini karşılayacak dozlarda, yeterli zaman diliminde, kendilerine ve topluma en düşük maliyette almalarını gerektiren kurallar bütünü akılcı ilaç kullanımı (AİK) olarak isimlendirilir. Bu çalışmada Türkiye’yi temsil edebilecek bir örneklem üzerinden üçüncü sınıf öğrencilerinin, AİK durumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Kesitsel tipteki bu çalışma 2018-2019 eğitim yılında, kliniğe geçmemiş ve AİK eğitimi almamış olması nedeni ile, üçüncü sınıf tıp fakültesi öğrencileri ile yürütülmüştür. Çalışmada Türkiye’nin her bir coğrafik bölgesinden rastgele bir tıp fakültesi alınmıştır ve tabakalı basit rastgele yöntemi ile öğrenciler seçilmiştir. Örneklem büyüklüğü 730 öğrenci olarak hesaplanmış ve karşılaşılabilecek kayıplarla birlikte toplam 800 kişi alınmış, 705 (%88,1)’ine ulaşılmıştır. Katılımcılara sosyodemografik özelliklerini araştırmaya yönelik üç soru; ilaç kullanım alışkanlıklarını öğrenmeye yönelik 21 soru olan bir anket uygulanmıştır. Hatırlanmama/yanlış

Abstract

The use of pharmaceuticals is an indispensable part of healthcare services. Rational drug use (RDU) refers to a set of principles that ensure patients receive medications appropriate to their clinical needs, in correct dosages, for an adequate duration, and at the lowest cost to both themselves and society. This study aims to investigate the RDU practices of third-year medical students through a sample representative of Turkey. This cross-sectional study was conducted during the 2018-2019 academic year with third-year medical students who had not yet entered clinical practice and had not received RDU training. A medical school was randomly selected from each geographic region of Turkey, and students were chosen using the stratified random sampling method. The sample size was calculated as 730 students, and a total of 800 students were included to account for potential losses. Of these, 705 (88.1%) students participated in the study. Participants were administered a questionnaire consisting of three questions assessing sociodemographic characteristics and 21 questions investigating

Geliş Tarihi / Received: 21.10.2024 Kabul Tarihi / Accepted: 1.11.2024 Yayın Tarihi / Published: 26.11.2024

Sorumlu Yazar / Correspondence: Meryem Merve Ören Çelik, Eposta: meryem.oren@istanbul.edu.tr

Sorumlu Editör / Handling Editor: Nuray Özgülnar

Atıf için / Suggested Citation: Aydın, M., Altan, A., Ören Çelik, M. M., & Canbaz, S. (2024). Türkiye’de Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Akılcı İlaç Kullanma Durumlarının Değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni (SoSa), SONBAHAR(12), 49-56.

hatırlama olasılığını önlemek için, sorular son bir yılı kapsayacak şekilde sorulmuştur.

Katılımcılar son bir yıl içinde ortalama 3(2-5) kere ve en son 2(1-4) ay önce hekime başvurduğunu ve 1(1-2) ay önce ilaç kullandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların 88(%12,5)'i en az bir tane kronik sağlık sorununun olduğunu; bunların alerji (%24,4), reflü/gastrit (%11,4) ve baş ağrısı (%9,1) olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin %23,4'ü vitamin-mineral desteği kullandığını %22,3'ü ise ilaç dışı bir ürün kullandığını belirtmiş ve ilaç dışı kullanılan ürünler içinde de en sık %64,3 ile bitkisel ürünler yer almıştır. Öğrencilerin %89'u hekim önerisi olmadan yaşamın bir döneminde ilaç kullandığını ve bu ilaçları %76,9'u ağrı kesici %64,7'si grip ve soğuk algınlığı ilacı %5,8'i antibiyotik olarak belirtmiştir. Hekim önerisi olmadan kullanılan ilaçlarda bilginin %44,8'i ilaç prospektüsünden, %23,5' bir tanıdığının tavsiyesinden %20'si eczacıya sorarak edindiği tespit edilmiştir. Çalışmamızda tespit edilen reçetesiz ilaç kullanma sıklığı ve bu konuda başvurdukları güvensiz bilgi kaynakları öğrencilerin eğitimlerinin erken dönemlerinden itibaren AİK yönelik konuların yer alması gerekliliğini göstermektedir. Teorik eğitimin farklı öğrenme yöntemleri ile pratiğe yönelik desteklenmesi atılması gereken önemli bir adımdır.

Anahtar sözcükler: Akılcı ilaç kullanımı, tıp fakültesi öğrencileri, reçetesiz ilaç

their medication use habits. To minimize recall bias, the questions covered the previous year.

Participants reported a median of 3 (2-5) medical consultations in the past year, with their most recent consultation occurring a median of 2 (1-4) months prior, and their last medication use occurring a median of 1 (1-2) months prior. A total of 88 (12.5%) participants reported having at least one chronic health condition, the most common of which were allergies (24.4%), reflux/gastritis (11.4%), and headaches (9.1%). Among the students, 23.4% reported using vitamin or mineral supplements, and 22.3% reported using non-pharmaceutical products, with herbal products being the most commonly used (64.3%). Furthermore, 89% of students reported using medications at some point without a doctor's recommendation. Of these, 76.9% had used pain relievers, 64.7% had used cold and flu medications, and 5.8% had used antibiotics. The sources of information for non-prescription drug use were drug package inserts (44.8%), recommendations from acquaintances (23.5%), and advice from pharmacists (20%). The high frequency of non-prescription drug use and reliance on unreliable sources of information among the students in this study underscores the need for RDU-related education to be incorporated into their curriculum from the early stages of medical training. Supporting theoretical education with practical training through diverse learning methods is a crucial step that should be taken.

Keywords: Rational drug use, medical students, non-prescription drugs

Giriş

İlaç kullanımı, sağlık hizmetlerinin vazgeçilemez bir parçasıdır. Sağlık ve sağlığa erişmekte eşitlik ilkesinden hareketle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), ilaca erişebilirliğin ülkelerin ilaç politikalarının ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade etmektedir (Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, 2017).

DSÖ tarafından akılcı ilaç kullanımı (AİK) 1985 yılında "hastaların ilaçları klinik ihtiyaçlarına uygun şekilde kişisel gereksinimlerini karşılayacak dozlarda, yeterli zaman diliminde, kendilerine ve topluma en düşük maliyette almalarını gerektiren kurallar bütünüdür." şeklinde tanımlanmıştır (Akıcı, Uğurlu, Gönüllü, Oktay, & Kalaça, 2002; World Health Organization, 2002). Bu kavramın tam tersi olarak tanımlanabilen akılcı olmayan ilaç kullanımı (AOİK) ise; yanlış, gereksiz, etkisiz ve yüksek maliyetli ilaç kullanımı olarak tanımlanmakta ve tüm dünyada çeşitli boyutlarda sorunlara neden olmaktadır (Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, 2017). AOİK bütün dünyada, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde sağlık sektörünün en temel sorunlarından birisidir. AOİK hastaların tedaviye uyumunun azalmasına, ilaç etkileşimlerine, bazı ilaçlara karşı direnç gelişmesine, hastalıkların tekrarlamasına ya da uzamasına, yan

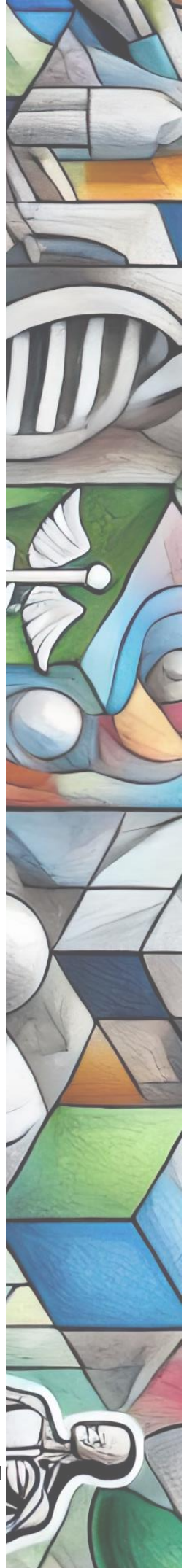
etki görülme sıklığının artmasına ve tedavi maliyetlerinin artmasına neden olmaktadır. (Akıcı et al., 2002)

Ülkemizde DSÖ'nün önerileri doğrultusunda AİK programı yürütülmektedir. 2010 yılında "Akılcı İlaç Kullanımı Şube Müdürlüğü" kurulmuş olması, AİK konusunda ülkemizde atılmış en önemli adımlardan birisidir (Aksoy, Alkan, & İşli, 2015). Ayrıca 2014 yılında "Akılcı İlaç Kullanımı Ulusal Eylem Planı 2014-2017" uygulamaya konulmuş ve 'Türkiye Akılcı İlaç Kullanımı Bülteni" yayımlanmaya başlanmıştır (Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, 2017).

Hastasının durumunu inceleyip tanı koyduktan sonra mevcut ilaçlar arasından en uygununu seçecek ve buna göre reçete yazacak olan sorumlu kişi hekim olduğundan, hekimin yükümlülüğü ve davranışı AİK'nın birincil önemdeki ögesini oluşturmaktadır. (Yapıcı, Balıkcı, & Uğur, 2011) Bu doğrultuda 6 yıl süren eğitim hayatı sürecinde hekimler ilaçların etkin maddeleri, etki mekanizmaları, yan etkileri, akılcı kullanımı gibi konularda dersler almaktadır. Bu sürecin ilk üç yılı teorik, ikinci üç yılı ise pratik eğitimden oluşmaktadır. Ülkemizdeki tıp fakültelerinin çoğunda farmakoloji dersleri 2. ve 3. sınıflarda olarak verilmektedir. AİK eğitimi ise, bu eğitimin olduğu üniversitelerde klinik eğitimle birlikte verilmektedir. (Aydın & Gelal, 2012)

Tıp eğitiminin temel amaçlarından birisi ilaç kullanımı konusunda hekim adaylarını yetkin hale getirmektir. DSÖ'nün verilerine göre, dünya genelinde tüm ilaçların yaklaşık %50'si uygun olmayan şekilde reçetelenmekte, satılmakta veya uygulanmaktadır. Tüm hastaların yarısından fazlası da ilaçlarını doğru şekilde kullanamamaktadır. Bilinçsiz ve reçetesiz ilaç tüketimi dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de üzerinde durulması ve engellenmesi gereken önemli bir sorundur. Hastanelerde yapılan reçeteleme hatalarının %90'ının tıp fakültesinden yeni mezun olmuş genç hekimler tarafından yapıldığı belirtilmektedir. (Aydın & Gelal, 2012) Hastane reçetelerindeki hataların büyük oranda yeni mezun hekimler tarafından yapıldığı gerçeğinin saptanması tıp eğitiminin sorgulanmasını gündeme getirmiş, hataların gözden geçirilmesi ile eğitimdeki yetersizliğin önemli bir faktör olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. (Dean, Schachter, Vincent, & Barber, 2002) Tıp fakültesi öğrencilerinin AİK eğitimleri üzerine odaklanmanın 2 temel nedeni vardır. İlki, deneyimsiz genç hekimlerin hastanelerdeki reçetelerin çoğunu yazmaları, ikincisi ise bu dönemde yapılan eğitim müdahalesinin, kariyerin ileri döneminde yapılan eğitime nazaran daha etkin ve verimli olmasıdır. (Ross & Loke, 2009)

Hekimlik mesleğini uygulayabilmek ve AİK konusunda yetkinleşebilmek için teorik bilgilere ve pratik becerilere gereksinim vardır. Tıp fakültesi öğrencileri AİK konusunda özellikle bilinçli olması gereken bir grup olup, tıp eğitimlerinin ilk yıllarından itibaren AİK yönünde eğitilmeleri gerekmektedir. (Aydın & Gelal, 2012) Bu çalışmada klinik öncesi eğitimin son sınıfı olan 3.sınıf öğrencilerinin, akılcı ilaç kullanma durumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Daha önce ülkemizde yapılan çalışmalar sadece araştırmanın yapıldığı üniversitenin tıp fakültesi öğrencilerinde yapılmış yerel çalışmalardır. Bu çalışma ülkemizi temsil edebilecek bir örneklem üzerinden geleceğin hekimlerinin reçetesiz ilaç kullanımına bakış açılarını, reçetesiz ilaç kullanma davranışlarını etkileyen sosyodemografik özellikleri, tıp fakültesi eğitiminin reçetesiz

ilaç kullanımına etkisinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucuna göre elde edilen verilerle, teorik eğitimin farklı öğrenme yöntemleri ile pratiğe yönelik desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel tipteki bu çalışma 2018-2019 eğitim öğretim yılında yapılmıştır. Ülkemizde 2017-2018 eğitim öğretim yılında 73 Devlet Üniversitesi, 27 Vakıf Üniversitesi olmak üzere toplam 100 adet tıp fakültesi bulunmakta olup, bunların 84'ü aktif eğitim vermektedir. Çalışmaya kliniğe geçmemiş ve akılcı ilaç eğitimi olan fakültelerde henüz bu eğitimi almamış olması nedeni ile, üçüncü sınıf öğrencilerinin alınmasına karar verilmiştir.

Çalışmada ilk aşamada ülkemizi temsil etmesi açısından her bir coğrafik bölgeden bir tıp fakültesi seçilmiştir. Seçimde basit rastgele yöntemi kullanılmış olup, tıp fakültelerinin isimleri ve öğrenci sayıları Tablo-1'de sunulmuştur.

İkinci aşamada tıp fakültesi öğrencileri arasında reçetesiz ilaç kullanım sıklığı %81.7 olarak bulunan Baş FY ve ark'nın yaptığı çalışmadan referans olarak alınıp, toplam örneklem alınacak öğrenci sayısı %80 güç ile Minitab programında en az 730 öğrenci olarak hesaplanmıştır. (Baş, Cankara, & Yeşilot, 2013) Ancak ulaşamama, anketlerde yanıtlanma hataları veya eksik yanıtlama gibi sorunlar nedeni ile ulaşılması hedeflenen örneklem sayısı 800 olarak alınmıştır.

Üçüncü aşamada her bir tıp fakültesinde örneklem alınacak öğrenci sayısı örneklem oranı ($800/2440=0.33$) dikkate alınarak tabaklı örneklem yöntemi ile hesaplanmıştır. Bu işlem sonucunda 806 öğrenci hesaplanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Tıp fakültelerinin bölge, öğrenci sayıları, örneklem sayıları ve çalışma sonucunda ulaşılan öğrenci sayılarına göre dağılımı

Bölge	Öğrenci Sayısı	Örneklem Sayısı	Ulaşılan Öğrenci Sayısı
Marmara	400	132	132
Ege	200	66	66
Akdeniz	440	146	126
İç Anadolu	300	99	45
Karadeniz	400	132	132
Doğu Anadolu	400	132	114
Güney Doğu Anadolu	300	99	90
TOPLAM	2440	806	705

Dördüncü aşamada her bir tıp fakültesi üçüncü sınıf öğrencilerinin sınıf listeleri alınarak, basit rastgele sayılar tablosu kullanılarak hangi öğrenciye anket yapılacağına karar verilmiştir.

Çalışmada katılımcıların sosyodemografik özelliklerini araştırmaya yönelik üç adet soru; ilaç kullanım alışkanlıklarını öğrenmeye yönelik 21 olmak üzere toplam 24 soruluk bir anket uygulanmıştır. Hatırlanmama ya da yanlış hatırlama olasılığını önlemek için, sorular son bir yılı kapsayacak şekilde sorulmuştur. Her bir üniversitenin üçüncü sınıfında öğrenim gören birer öğrenciyle iletişime geçilerek, çalışmanın detayları anlatılmış, anketi örneklemdaki öğrencilere uygulaması istenmiştir. Çalışma sonucunda örnekleme alınan öğrencilerin 705 (%88,1)'ine ulaşılmıştır.

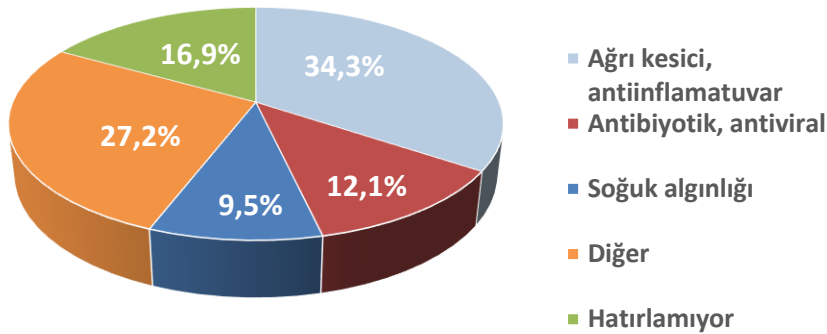
Çalışma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi klinik araştırmalar etik kurulundan izin alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde normal dağılıma uygunluk Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiş normal dağılıma uyan sürekli veriler ortalama, standart sapma değerleriyle normal dağılıma uymayan değişkenler ise ortanca, en küçük ve en büyük değerleriyle birlikte sunulmuştur. Kategorik veriler sayı ve yüzdelerle ifade edilmiştir. Verilerin analizinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS Inc, Chicago, IL, USA) programı, 21.0 sürümü kullanılmıştır.

Bulgular

Katılımcıların yaş ortalaması $21,6 \pm 0,9$ olup %55,5'i (n=391) kadın, %44,5'i (n=314) erkekti. Son bir yıl içinde ortalama 3(2-5) kere ve en son 2(1-4) ay önce hekime başvurduğunu ve en son 1(1-2) ay önce ilaç kullandıklarını ifade etmişlerdir.

En son kullandıkları ilaç sorulduğunda 119(%16,9) öğrenci hatırlamadığını belirtmiştir. Hatırlayanlar arasında en sık kullanılan ilaçların ilk üçü sırasıyla 242(%41,3) ile ağrı kesici, anti-inflamatuvar grubu; 85(%14,5) ile antibiyotik ve antiviraller; 67(%11,4) ile soğuk algınlığı, nezle, grip ilaçları idi (Şekil 1). Hatırlayanların 229'u (%38,6) ağrı, 88(%14,8)'i enfeksiyon ve 66'sı (%11,2) soğuk algınlığı endikasyonu nedeniyle ilaç kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Şekil 1. Katılımcıların en son kullandıkları ilaçların dağılımı

Katılımcıların 88(%12,5)'i en az bir tane kronik sağlık sorunu olduğu; bu sorunların sıklık sırasına göre alerji (%24,4), reflü ve gastrit(%11,4) ve baş ağrısı (%9,1) olduğu bulunmuştur. Kronik sağlık sorunu olanların 55(%62,5)'i sürekli ilaç kullanmaktadır.

“Hekim önerisi ile en son ne zaman ilaç kullandınız?” sorusunu öğrenciler ortalanca 1(1-5) ay önce olarak yanıtlamışlardır.

Öğrencilerin %12,3’ü herhangi bir şikayetle başvurdıkları hekimin önerilerine uymadığını belirtmiştir. Yaşamlarının bir döneminde hekim önerisi olmadan ilaç kullanma durumları ise %89 olarak saptanmıştır. Katılımcıların ilaç kullanma konusundaki tutumları Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların ilaç kullanım konusundaki tutumları

	Sayı	%
Hekimin ilaç kullanım önerilerine uyum		
Uyarım	618	87,7
Genelde uymam/Uymam	87	12,3
İlaçların prospektüsünü okuma durumu	629	89,2
Prospektüste okudukları nedeniyle ilaç kullanımından vazgeçme durumu	216	34,3
Yaşamlarının bir döneminde hekim önerisi olmadan ilaç kullanma durumu	589	89,0
Hekim önerisi olmadan kullanılan ilaçlar		
Ağrı kesiciler	524	76,9
Grip ve soğuk algınlığı ilaçları	381	64,7
Antibiyotikler	34	5,8
Hekim önerisi olmadan kullanılan ilaçlarla ilgili bilgi kaynağı		
İlaç prospektüsü	316	44,8
Bir tanıdığından tavsiye	166	23,5
Eczacıya sorma	141	20,0
Ders kitaplarından okuma	101	14,3
İlaç dışı ürün kullananlar	157	22,3
Bitkisel ürün	101	64,3
Balık yağı	6	3,8
Polenler	4	2,5
Protein tozu	3	1,9
Vitamin-mineral desteği kullanan	165	23,4

Tartışma

Bu çalışmanın bulguları, katılımcıların tıp fakültesi öğrencilerinden oluşması açısından değerlendirildiğinde, sağlık eğitimine devam eden bireyler arasında da hekim önerisi olmadan ilaç kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Çalışmadan elde edilen en önemli sonuç klinik öncesi dönemde öğrenim gören tıp fakültesi öğrencilerinde yaşamlarının bir döneminde reçetesiz ilaç kullanma prevalansının %89 olmasıdır.

Araştırmamızda katılımcıların büyük bir kısmı (%87,7) hekimlerin ilaç kullanım önerilerine genellikle uyduklarını belirtmiş olsa da %12,3'lük bir grubun hekim önerilerine uymadığını ifade etmesi dikkat çekicidir. Elmas ve ark.'larının tıp fakültesi öğrencilerinde yürüttükleri çalışmada doktorun reçete ettiği ilaçların tamamını alırım diyenlerin oranı ise %57,5, bazen alırım diyenlerin oranı ise %36,2 olarak belirlenmiştir.(Elmas et al., 2020) Kayseri'de tıp fakültesi öğrencilerinde bu oran %73,8 olarak belirlenmiştir. (Arık et al., 2019) Bu sonuçlar genel olarak tıp fakültesi öğrencilerinin hekim tavsiyelerine bağlı kaldığını göstermektedir. Bununla birlikte tıp fakültesi öğrencilerinde bile reçeteye bağlılık oranlarının tam olmayışı, sağlık eğitiminde yer alan doğru tedavi uyumunun, ilaç yönetimi ve hasta uyumu ile ilgili başlıkların güçlendirilmesinin önemini göstermektedir. Bu sayede gelecekte topluma rol model olması beklenen hekim adaylarının hem reçetelerine daha fazla güven duyulması sağlanabilir, hem de toplumdaki ilaç uyum oranları arttırılabilir.

Ayrıca, çalışmamızda öğrencilerin önemli bir kısmının yaşamlarının bir döneminde hekim önerisi olmadan ilaç kullandığı (%89) ve ağrı kesiciler (%76,9) ile grip-soğuk algınlığı ilaçlarının (%64,7) en sık kullanılan ilaçlar olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde Hatay'da tıp fakültesi öğrencilerinde hekim önerisi olmadan ilaç kullanma oranı %82,9 olup en sık kullanılanlar ağrı kesici ve grip-soğuk algınlığı ilaçları olarak tespit edilmiştir.(Pınar, 2017) Bu sonuçlar, gençler arasında günlük yaşamlarında yaygın olarak karşılaştıkları sağlık sorunlarına çözüm bulma amacıyla hekim kontrolü dışında ilaç kullanımının yaygın olduğunu düşündürmektedir. Ancak bu durum, sağlık profesyoneli aday olan öğrenciler arasında dahi kendi kendine ilaç kullanımının risklerini yeterince dikkate almadıklarına işaret etmektedir. Özellikle yanlış ya da gereksiz ilaç kullanımının önüne geçmek adına halk sağlığı eğitim programlarının önemini vurgulamaktadır.

Araştırmamızda ilaç prospektüslerinin okunma oranının geçmiş çalışmalara benzer şekilde yüksek (%89,2) olması olumlu bir bulgu olarak değerlendirilse de, prospektüste okunan bilgiler nedeniyle ilaç kullanımından vazgeçme oranının %34,3 olması dikkat çekicidir.(Pirinççi & Bozan, 2016) Bu durum, tıp eğitimi sırasında öğrencilerin ilaç kullanımı, reçetesiz ilaçların riskleri ve prospektüs bilgilerinin doğru yorumlanması gibi konularda daha fazla bilinçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Ayrıca, ilaç dışı bitkisel ürün kullanımı ve vitamin-mineral takviyelerine yönelik yüksek talep (%22,3 ve %23,4), tıp fakültesi öğrencilerinin bu tür alternatif sağlık yaklaşımlarına olan ilgisini de yansıtmaktadır. Eğitim sürecinde, kanıta dayalı tıp uygulamalarıyla bu yaklaşımlar arasındaki dengeyi kuracak bilgi ve farkındalıkların kazandırılması, öğrencilere daha güvenli ve etkin tedavi yöntemleri kullanmaları konusunda rehberlik edebilir.

Çalışmamız Türkiye'deki tıp fakültelerinden tabakalı örnekleme ile veri toplanarak yapılmış kapsamlı bir araştırma olması ve evreni temsiliyeti yönüyle oldukça güçlüdür. Bunun yanında kesitsel araştırmaların kısıtlılıklarını taşımaktadır. Örnekleme üniversiteler dahil edilirken her bölgeden bir fakültenin dahil edilmesi Marmara bölgesi gibi tıp fakültelerinin yoğun olduğu bazı bölgelerin temsiliyetini düşürmüş olabilir. Akılcı ilaç kullanımına yönelik daha fazla soru ile

değerlendirme yapılamamış olması ve cevapların hafıza faktöründen etkileniyor oluşu önemli kısıtlılıklarımızdandır.

Sonuç

Bu çalışma, tıp fakültesi öğrencileri arasında ilaç kullanım alışkanlıklarının ve hekim önerilerine uyum oranlarının incelenmesi açısından önemli veriler sunmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu hekim tavsiyelerine uyduğunu belirtmesine rağmen, reçetesiz ilaç kullanımının yaygın olması, özellikle ağrı kesiciler ve soğuk algınlığı ilaçlarının sıklıkla tercih edilmesi dikkat çekicidir. Sağlık eğitimi sürecinde reçetesiz ilaç kullanımı, prospektüs bilgileri ve ilaç yönetimi konularında daha fazla farkındalık kazandırılması önemlidir. Ayrıca, alternatif sağlık ürünlerine yönelik yüksek talep, tıp eğitiminin kanıta dayalı yaklaşımlarla desteklenmesinin önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, tıp fakültesi öğrencilerinde ilaç kullanımına yönelik tutumların geliştirilmesi, gelecekteki sağlık profesyonellerinin toplumdaki ilaç uyumunu artırma potansiyelini güçlendirecektir.

Kaynaklar

- Akıcı, A., Uğurlu, M. Ü., Gönüllü, N., Oktay, Ş., & Kalaça, S. (2002). Pratisyen hekimlerin akılcı ilaç kullanımı konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Sted*, 11(7), 253-257.
- Aksoy, M., Alkan, A., & İşli, F. (2015). Sağlık Bakanlığı'nın akılcı ilaç kullanımını yaygınlaştırma faaliyetleri. *Türkiye Klinikleri Pharmacology-Special Topics*, 3(1), 19-26.
- Ank, A., Şimşek, O., Şahin, S., Çiftlikli, E., Beyazıt, S. N., Yıldırım, B., . . . Yıldırım, A. (2019). Tıp Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Bilgi Tutum Ve Davranışları.
- Aydın, B., & Gelal, A. (2012). Akılcı ilaç kullanımı: yaygınlaştırılması ve tıp eğitiminin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(1), 57-63.
- Baş, F. Y., Cankara, F. N., & Yeşilot, Ş. (2013). Tıp fakültesi öğrencilerinde reçetesiz ilaç kullanımının değerlendirilmesi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 46-53.
- Dean, B., Schachter, M., Vincent, C., & Barber, N. (2002). Causes of prescribing errors in hospital inpatients: a prospective study. *The Lancet*, 359(9315), 1373-1378.
- Elmas, A., Güngör, B. B., Artvin, D., Timuroğlu, B., Dur, M., Gündoğdu, A., & Al Yahya, A. H. (2020). Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi klinik öncesi dönem öğrencilerinin akılcı ilaç kullanımına yönelik bilgi, görüş ve davranışları. *Jour Turk Fam Phy*, 11(2), 68-82.
- Pınar, N. (2017). Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Akılcı İlaç Kullanım Alışkanlıklarının Belirlenmesi. *The Medical Journal of Mustafa Kemal University*, 8(29), 34-40.
- Pirinççi, E., & Bozan, T. (2016). Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanım Durumları. *Fırat Tıp Dergisi*, 21(3).
- Ross, S., & Loke, Y. K. (2009). Do educational interventions improve prescribing by medical students and junior doctors? A systematic review. *British journal of clinical pharmacology*, 67(6), 662-670.
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu. (2017). Akılcı İlaç Kullanımı Ulusal Eylem Planı 2014-2017. Erişim Adresi: http://akilciilac.gov.tr/Assets/AnnouncementsAndPublicationsPdf/2024/05/1716462801_aik-ulusal-eylem-planı.pdf
- World Health Organization. (2002). Promoting rational use of medicines: core components. Erişim Adresi: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/67438/WHO_EDM_2002.3.pdf
- Yapıcı, G., Balıkçı, S., & Uğur, Ö. (2011). Birinci basamak sağlık kuruluşuna başvuranların ilaç kullanımı konusundaki tutum ve davranışları. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(4), 458-465.